

СПОДЕЛЕНО ЗА ИЗКУСТВОТО И РОЛЯТА МУ В ЖИВОТА НА МЛАДИТЕ БЪЛГАРИ В ЧУЖБИНА

Лили Спасова

**Главен експерт в Държавната агенция за българите в чужбина
към Министерски съвет,
дирекция „Български общности и информационни дейности“**

Младите българи са талантиливи, можещи, искащи, знаещи, те са хора, които растат и търпят развитие във всеки един момент, а изкуството е магията, без която светът би бил безцветен. Да се дава поле за изява на младите хора е не просто полезно, то е важна част и приоритет, и тъй както солта дава вкус на храната, така изкуството е магическата подправка за самия живот.

Съществуват различни културни проекти, между които фестивали, конкурси, инициативи, (реализирани, индивидуално или в партньорство с различни НПО в България и чужбина или пряко от Държавната агенция за българите в чужбина (ДАБЧ), които са насочени към българите извън граница и стимулират запазването на българския език и култура, съхраняването на родните традиции и българското самосъзнание. Допирът с изкуството е огромен заряд за младите хора. Привличането на деца и младежи от българските общности в чужбина към традиционни конкурси и фестивали е свързано с различни аспекти на изкуството и е една добра възможност за тях – да имат свободата да избират полето на своята изява. Това е пътят за цялостното им развитие и изграждането им като хармонични и полезни за обществото индивиди. Връзката на младите българи от българските общности по света с изкуството не е имагинерно понятие. Включването им в такъв тип инициативи е важно и допринася те да не се плашат от предизвикателствата на новото време. При по-малките това зависи и от активността на родителите, на близките и на учителите от съботно-неделните български училища в чужбина.

През годините българският учител зад граница е доказал своя професионализъм и отношение, служи за вдъхновение на децата и ги активира в тази посока. Поне това сочи моят скромнен опит като експерт в ДАБЧ. Възможностите за участие в различни инициативи се увеличават и обхващат почти всичко – литература, изобразително изкуство, кино, анимация, създаване на блогове, театър, музика, народни танци, модерни танци, фотография, преводаческа дейност. Добър пример е инициативата „Българската народна мъдрост по света“, чиято цел е разпространението на българската култура и традиции в страната, където живее младият човек, привличането му в различни дискусии по актуални теми.

През 2020 г. COVID-19 преобърна света и реализирахме дискусии, дори филм по този актуален проблем, където младите хора разкриха своята гледна точка и отношение. Практиките в чужбина са много и разнообразни, като основна двигателна сила в обучението на младите хора е акцентът върху свободата на избора и включването им в прояви, свързани с изкуството. Пример за отлично взаимодействие е съвместната работа между ДАБЧ и Фондация „Детето и фолклора“. Доказателство е успешното привличане на участници в проекта „Българската народна мъдрост по света“. През всичките отминали години участниците от българските училища в чужбина, техните учители и

родители подкрепяха идеята и всяка книга от поредицата се превръщаше в едно малко чудо, в което преводачите и художниците са нашите деца. Проектът има важна роля за младите българи и чрез него те не само се докосват до съкровищницата на българската народна мъдрост през вековете, не само обогатяват своите познания, свързани с идеята, че българското народно творчество е богатство и ценност, но и четат на родния красив български език. Свежият им поглед и интерпретация ги превръща в посланици на българската култура по света.

Поддържането на националното самосъзнание сред подрастващите е приоритет на ДАБЧ. Конкурсите за литература „Стефан Гечев“, за рисунка „България в моите мечти“ и за музика „Любка Рондова“ се утвърдиха като програми за издирване и насърчаване на деца с изявени способности от българските общности по света. ДАБЧ е и съорганизатор на Националния фестивал на детската книга в Сливен. През последните години участие взеха деца от българската диаспора в Украйна, Молдова, Канада, Унгария, Великобритания, Испания, Италия, Германия и други. На страниците на сайта на Агенцията, както и на страниците на портал „Родина“ се публикуват инициативи за най-малките ни сънародници и информация за случващото се в българските училища по света. ДАБЧ за поредна година подкрепи и Фестивала за детско медийно изкуство „Арлекин“, който се провежда под мотото „Светът в моите очи“ с цел стимулиране на детската фантазия и творчество. Поради COVID 19 той се проведе за първи път онлайн, но въпреки това съумяхме да станем част от магията на киното, да подкрепим обучителни уъркшопове на млади хора от чужбина в различни направления на киноизкуството. Създаването на филма „Децата и младите хора срещу коронавируса“ се случи в рамките на 9-тото издание на фестивала „Арлекин“ със съвместното участие на деца и младежи от различни държави и от градове в България и отрази гледните им точки по актуалната тема.

ДАБЧ подкрепя библиотеките към българските неделни училища и библиотечни кътове, така нужни за подрастващите. Беше създаден късометражният филм „Най-хубавото“, съдържащ кадри за библиотеките, кътовете с книги, арт и фолклорните занимания в Република Южна Африка, САЩ, Сърбия, Русия, Испания, Молдова, Украйна и Германия. Подкрепяме включването на непрофесионални групи в престижни театрални инициативи като фестивалът „Велко Кънев“, който се провежда в Тополовград. В него успешно поддържахме включването на театрални трупички на наши сънародници от Молдова, Украйна, Канада, Испания и други страни.

Изкуството е част от цялостната комуникация, от онова, което показваш на другите. То е пътят, който води към съзидателност и красота. Изкуството сближава хората. Нужно е младежите да бъдат подкрепяни и инициирани да общуват на езика на изкуството, който премахва границите и сближава хората. Изкуството да общуваме е важно и полезно, така както е важно студентите и подрастващите да имат свободата да творят и търсят нови пътища за реализация на своите идеи. Държавната агенция за българите в чужбина почти ежегодно организира „Спартакиада за ученици“, представители на българските общности зад граница. Съхраняването на българските традиции, предаването им от поколение на поколение държи жив и неугасим пламък на българщината и обичта към Родината. „Фолклориадата“, която също се организира от нашата институция, е значимо събитие. То разкрива богатството на българските народни танци, представени от наши сънародници зад граница. Фестивалът „Музите“ е част от красивия свят на изкуството,

където привличаме участници от цял свят и те изразяват себе си чрез езика на изкуството. Свят, в който мостът на приятелството не е химера, а доброто е повече от злото. Младите хора творят и градят светли утрешни дни, в които е позволено да летиш върху крилата на мечтите си, но трябва да знаеш и помниш корените си. Това е пътят България да пребъде, да опазим българските народни традиции живи, да възпитаваме у децата си отношение към българския език, който е така съвършен и мелодичен, да се гордеем, че сме българи и да допринасяме с делата си светът да бъде по-добър и по-красив. Вярвам, че най-страшното нещо е човек да бъде „като всички“. Едно подобно унифициране е пречка за творческия потенциал на хората и развитието им. Според мене възрастните, академичните общности, училищата трябва да разчупят рамката и да се поучат от чуждия опит, в който това да си различен, това да мислиш различно, не е петно или причина да бъдеш аутсайдер. Изключително полезно е да се даде поле за изява на младите хора в сферата на изкуството. Изкуството, само по себе си, е най-чувствителното огледало на обществото и културата. Когато усилията са обединени около нещо добро и стойностно, неизбежно се ражда нещо красиво. Убедена съм, че най-важен в работата с младите хора е творческият подход. Тясното сътрудничество между държавните институции и неправителствените организации е необходимост. Обогащането на учебния материал с нова и полезна информация за младите хора е начин те да се запознаят със съвременни български автори и съвременно българско изкуство. Независимо, че живеем в голямо „информационно село“, необходимостта от представяне на полезна за младите хора информация, при това поднесена по подходящ начин, е една силна посока, която е нужно да се следва. Новите методи и форми, разчупващи рамката, свободата на избор на младия човек не бива да бъде подценявана и не трябва да се забравя, че именно творческата свобода е възможност, която отключва най-доброто и градивно в него.

Държавната агенция за българите в чужбина е модерна институция, която се стреми да приема предизвикателствата на новото време и да прилага иновационно-креативни подходи в културно-просветната си работа с различните творчески обединения, организации и съботно-неделни училища в чужбина. Предизвикателствата на технологичното време, в което живеем, поражда необходимостта от нови форми на работа и осъществяване на взаимодействие с различните структури зад граница. С малки, но уверени стъпки вървим напред.